

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Ruippo, M., Unkari-Virtanen, L. & Seppänen, E. (2021) "Opettaja opettaa, oppilas opin saa".
FiSME, kolumnit 2021, 23.4.2021.

URL: <https://fisme.fi/opettaja-opettaa-oppilas-opin-saa/>

“Opettaja opettaa, oppilas opin saa”

Julkaistu 23.4.

Nuoret, jotka ovat syntyneet 1990-luvun puolivälissä ja sen jälkeen, kuuluvat sellaiseen ikäryhmään, jonka oppimiseen tieto- ja viestintätekniikka (TVT) on vaikuttanut. Ja on helppoa havaita, että TVT:n merkitys ja verkko-opetuksen osuus oppimisessa kasvavat entisestään.

Hyvä teknologian integrointi oppimiseen ei tarkoita kaikkein mielikuvituksellisimman työkalun käyttämistä, vaan tavoitteena on käyttää teknisiä ratkaisuja, jotka vahvistavat oppimiskokemusta. Opettajan ammattitaitoa on tietämys vaihtoehdoista ja oikean strategian, tai strategioiden, valitsemisesta oppitunnille. Integroinnin syvyyttä voi tarkastella voi tarkastella esimerkiksi Ruben Puenteduran SAMR-mallilla (Substitution–Augmentation–Modification–Redefinition; Puentedura 2006).

SAMR-malli esittelee neljä verkko-oppimisen tasoa, jotka on esitetty suunnilleen niiden muutosvoiman järjestyksessä: korvaa, lisää, muokkaa ja määrittelee uudelleen. Ensimmäiset kaksi vaihetta käsittävät tekniikan opettamisen tehostamisvälineenä ja kaksi viimeistä ovat oppimisen muutostyökaluja.

Korvaaminen tarkoittaa perinteisten toimintojen ja materiaalien korvaamista digitaalisilla versioilla. Sisällössä ei ole merkittäviä muutoksia. Tällaisia arjen digitointeja ovat esimerkiksi lukujärjestykset ja flippausvideot. Toimintaa kohennetaan tekniikan avulla, mutta sen käyttö on valinnaista eikä se ole välttämätöntä.

Lisäämisen taso sisältää vuorovaikutteisten digitaalisten parannusten ja elementtien, kuten kommentit ja eri aisteja hyödyntävä multimedia, mukaantulon. Teknologia on silloin jo olennainen osa toimintaa, joka näin tehostuu sekä auttaa opetusresurssien uudelleenkäyttöä. Nämä kaksi ensimmäistä vaihetta ovat tärkeitä vaiheita varsinkin, kun opetetaan verkossa ensimmäisiä kertoja.

Korvaaminen ja lisääminen ovat monesti opettajajohtoisia tasoja, mutta seuraavat tasot kääntävät oppimisen vielä enemmän oppijakeskeiseksi. Kolmannella tasolla (muokkaaminen) muuttuu jo luokkahuonekäsitys. Toiminta perustuu yhteistyölle, joka on mahdollista TVT:n avulla. Toiminnan myötä tehdään julkaisuja, jotka esittelevät osaamisen kehittymistä, ja saadaan vertaispalautetta. Samalla oppimisviestintä muuttuu monikanavaiseksi: Toisaalta (1) viestin osallisina ovat opettaja oppilaidensa kanssa. Mutta viestintään (2) liittyvät myös oppilaiden väliset viestit. Lisäksi toimintaan kuuluu merkittävä määrä asynkronista toimintaa, joka antaa rauhaa prosesseille ja tukee verkkaisempien oppilaiden oppimista.

Uudelleen määrittelyn tasolla tulee mukaan teknologian innovatiivinen käyttö. Se määrittelee uudelleen oppimisen laatua ja saa aikaan tuloksia, joita ei voida ennalta nähdä. Toimintaa on mahdotonta toteuttaa pelkästään luokkahuoneessa. Tällaisessa toiminnassa on käytettävä myös opiskelijan ääntä ja valintaa. Opiskelijat löytävät tekniikalle uusia ja syventäviä käyttötarkoituksia. He ovat oman työnsä luojia ja julkaisijoita esimerkiksi erilaisissa medioissa tai osallistuvat digitaalisiin foorumeihin muiden ikäisensä kanssa ympäri maailmaa.

Kulunut pandemiavuosi on muuttanut opetusta siten, että TVT:n mahdollisuuksia on otettu laajamittaisesti käyttöön. Lähinnä lie kyse kriisinhallinnasta, mutta on helppoa havaita siellä täällä myös integrointi-intoa, jota voidaan peilata SAMR-portaisiin. Työ valmistaa meitä myös pandemian jälkeiseen aikaan: digitaaliseen oppimiseen kiinnitetään enemmän painoa, vaikka palaamme fyysisiin kouluihin ja hyödynnämme lähiopetuksen mahdollisuuksia. SAMR-mallin ymmärtäminen antaa opettajille mahdollisuuden pohtia omaa ammatillista edistymistään sekä tutkia tapoja käyttää opetusteknologiaa hyödyllisellä ja tuottavalla tavalla.

Lue lisää SAMR-mallista:

http://hippasus.com/rpweblog/archives/2015/10/SAMR_ABriefIntro.pdf

DigiSäpe-koulutuksen (Opetushallituksen täydennyskoulustus) webinaarissa lauantaina 20.3.2021 pyydettiin osallistujia (N=48) kuvaamaan etäonnistumisen kokemuksia ja havaintoja Innoduel-alustalle. Tehtävä asetettiin seuraavasti: "Kuvaa lyhyesti hetkiä tai tilanteita, joissa etäopetus toimii ja/tai joissa olet etäopettajana onnistunut." Saimme yhteensä 98 lyhyttä kuvausta onnistumisista. Kirjaamisen jälkeen Innoduel-alusta asetti sattumanvaraisesti kaksi onnistumista vastakkain äänestykseen ja arpoi jokaiselle 25 onnistumisten paria, joista osallistuja valitsi itselleen mieluisimman. Ääniä annettiin yhteensä 876. Päivän lista Top10 onnistumisista oli:

1. Itsenäisesti kuunneltavat/katsottavat videot ja niihin liittyvät tehtävälomakkeet ovat toimineet parhaiten (osallistumisprosentti laajin).
2. Uudet menetöt asioiden oppimiseen: opiskelijat ovat aktiivisempia ja ottavat itse enemmän vastuuta oppimisestaan.
3. Oppilaat tekevät yhdessä töitä omissa ryhmissään.
4. Oppilaat ovat oppineet äänittämään omaa soittamistaan.
5. Kun opiskelija rohkaistuu esittelemään esimerkiksi videolle jotain musiikillista taitoa, joka ei luokkatilanteessa välttämättä olisi tullut esiin.
6. Luovat tehtävät: selkeä tehtävänanto, mahdollisuus käyttää kodin tavaroita yms., palautus kuvana tai äänitteenä.
7. Oppilaat ovat videoita tehdessään halunneet ottaa "paremman oton", ja sitä kautta harjoittelua tullut rutkasti lisää.
8. Opiskelijat jakavat hienoja videoita kurssilla harjoitelluista kappaleista. On soitettu, laulettu ja rytmitelty.
9. Turvallisen ja sallivan ilmapiirin luominen.
10. Musisointivideot, joita oppilaat lähettävät minulle ja annan niistä palautetta.

Onnistumisten tarkempi analyysi auttaa hahmottamaan tilannekuvaa korona-aikana kertyneistä opettajien etäopetuskokemuksista. Miten kokemukset onnistumisista peilautuvat Puenteduran SAMR-mallin kuvaamiin muutoksen vaiheisiin? Onnistumisten kuvaukset teemoiteltiin mallin mukaan. Seuraavaksi esitellään huomioita teemoittelusta. Tekstin lomaan on liitetty **Elisa Seppäsen** kirjoittamia tuokiokuvia omasta etäopetuksestaan.

Korvaaminen

Monet opettajien kuvaamat onnistumiset liittyivät siihen, miten etäopetuksessa oli onnistuttu korvaamaan luokahuoneopetusta tai hiukan ottamaan uusia mahdollisuuksia käyttöön. Esimerkiksi luova työskentely vaatii sekä lähi- että etäopetuksessa, niin ryhmä- kuin yksilöohjauksessa turvallisen ilmapiiriin ja keskittymistä tukevan tehtävään virittämisen.

Turvallinen ja salliva ilmapiiri, yhteisöllisyys, kuunteleminen, hyvät keskustelut ja vahvuuksien tunnistaminen rakentuivat hyvin myös verkon välityksellä.

“Sen olen oppinut, että jokainen tunti alkaa virittäytymisestä, oltiinpa sitten etänä tai lähellä. Virityksessä huomioidaan keho ja mieli, yksilö ja ryhmä. Opiskelijat, joita ei ole viritetty, saattavat kadota pimennetyin ruudun taakse.”

Myös oppilaiden yksilö- ja ryhmätyöskentelytilanteita oli onnistuneesti korvattu etätyöskentelyllä. Onnistumisten edellytyksiksi mainittiin toimivat nettiyhteydet, työskentelyyn sopiva laite (tietokone/matkapuhelin) ja selkeä tehtävänanto, onnistuneista työskentelytavoista mainittiin mm. musiikin kuuntelu, analysointi, musiikin etsiminen ja esitleminen. Myös juhlat ja luokkakonsertit onnistuivat etänä.

“Zoomissa voi tehdä kaikkea sitä mitä livenäkin, paitsi koskettaa toista fyysisesti. Henkisellä tasolla ollaan kyllä yhdessä ja koskettamisen muistijäljet tuntuvat iholla aidosti.”

Laajentaminen

Verkko avasi uusia mahdollisuuksia säveltämisen ohjaukseen, yksinkertaisimmillaan kodin esineiden hyödyntämisen, tai uuden opetusmateriaalin valmistamisen. Onnistuneissa sävellystehtävissä oppilaat olivat innostuneita, keskittyneitä ja rentoja.

“Useimmiten breakout-huoneista palatessaan opiskelijoilla on hymy naamalla. Päähuoneeseen tulvahtaa jaettujen ajatusten ja kesken jääneiden lauseiden höyry. Mikkien sulkeuduttua jälleen hengitämme hetken yhteisöllisempää ympäristöä. Yhteisöön kuuluminen vahvistuu osallisuuden myötä.”

Onnistumisissa korostui opetusmateriaalin helppo jakaminen ja opettajan oma uudistuminen. Etäopetukseen siirtyminen kannusti opettajia muokkaamaan tehtäviä tiiviiksi ja yksinkertaisiksi. Opetus ei välttämättä ollut sidottu tiettyyn aikaan, vaan oppilaat saattoivat esimerkiksi videoituissa muskarituokioissa osallistua itselle sopivalla hetkellä. Opettaja saattoi myös tavata oppilaitaan useammin kuin luokkahuoneessaan ja tämä rohkaisi oppilaita parempaan ilmiasuun tehtävissään.

Etätyöskentely laajensi toimintamahdollisuuksia erityisesti videoinnin ja oman soiton äänittämisen myötä. Video mahdollisti eri medioiden, kuten kuvien, maalausten ja runojen lisäämisen tehtäviin, rohkaisi oppilaita esiintymään kameralle ja opettajaa käyttämään uusia ohjelmistoja ja tuottamaan monipuolista materiaalia oppilaille.

“Olen päässyt ennennäkemättömiin paikkoihin zoomin kautta – ollut kutsuvieraana tuhansissa kodeissa ympäri maailman. Etäily on mahdollistanut työpisteeni yhtäaikaiseen kutistumiseen (kymmeneen neliöön) kuin myös globaalin laajentumisen. Olen tästä kokemuksesta äärimmäisen onnellinen ja täynnä kiitollisuutta.”

Muutos ja uudelleen määrittely

Onnistumisissa näkyi korvaamisen ja laajentamisen lisäksi muutoksia pedagogisessa ajattelussa tai laadullisesti uusia toiminnan mahdollisuuksia. Muuttunut pedagoginen ajattelu näyttäytyi esimerkiksi yhteistoiminnallisissa kännykkäsävellyksissä, oppilaiden

yhteydenpidon monipuolistumisessa ja oivaltavassa mikrofonien sulkemisessa yhteismusisoinnissa. Etäopetuksen tarjoamat mahdollisuudet olivat käytettävissä vailla luokkahuoneopetuksen käytänteiden painolastia.

“Pienten soittajien ukulelet viritellään ensin yksitellen. Asetutaan juhlallisesti kameroiden eteen. Testataan mikit ja vaihdetaan kuulumiset. Toivotetaan tervetulleeksi myös muu väki, koirat, lelut, serkut, mummit, irronneet hampaat. Asetutaan taloksi. Soiton riemu lähtee ensimmäisestä ilmoille kajautetusta soinnusta! Onhan meillä mielikuvitusta kuunnella kuinka komeasti soimme yhteen – 30 ukulelea, soittajilla ikää yhteensä noin 150 vuotta! Kuulethan sinäkin?”

Muutos näkyi erityisesti siinä, miten opettajat ja oppilaat hyödynsivät mahdollisuutta jakaa, kommentoida ja kehittää edelleen soittamaansa ja säveltämänsä musiikkia. Oppilaat osasivat kommentoida hyväksyvästi toistensa töitä. Palautettua tehtävää – sävellystä tai soittotehtävää – saatettiin myös käyttää yhteisen etämusisoinnin lähtökohtana.

Opettajat löysivät uusia mahdollisuuksia ohjata oppilaita ja antaa heille palautetta joko tapaamisessa tai tallenteiden avulla. Etäopetuksen toiminnoilla henkilökohtainen palautetuokio oli helppo nivoa ryhmäopetuksen lomaan. Eräs opettaja kuvasi, kuinka opettajan palautteen videointi auttoi häntä kehittämään omaa opetustaan. Toinen opettaja puolestaan kertoi etäopetuksessa löytäneensä asioita, joiden takia oppilas ei ollut edennyt.

“Tanssitunnilla sattuu joskus tanssimaan itsensä ulos ruudulta, näin voi käydä vahingossa ja myös tosi tarkoituksella. On nähty myös tilanteita, joissa televisio horjahtaa, tanssija liukastuu mattoon, tai kun kesken koreografian outo haju ilmoittaa ruoan palaneen pohjaan tai pyykkikone piippaa pesuohjelman loppuneen. Olemme olleet myös tilanteissa joissa opiskelijalla on kolme luentoa yhtäaikaisesti. Saamme ihailta kykyä siirtyä sujuvasti aiheesta kolmanteen, tai tilanteesta kuudenteen. Ajatuksen siirtymät ovat kenties valoa nopeampia, vaan ehtiikö muistiin kirjautua hitaammat sävelet? Aika näyttää.”

Mitä seuraavaksi?

Etäopetuksen onnistumisten koonti osoittaa niiden painottuneen SAMR muutosaseikolla siihen, että lähiopetusta on onnistuttu korvaamaan ja hiukan muokkaamaan etävälineillä. Uusia integrointimahdollisuuksia on kuitenkin jo jossain määrin otettu käyttöön. Viitteitä syvempään pedagogiseen muutokseen ja uudelleen ajatteluun näkyi erityisesti tehtävien jakamisen ja palautteen kohdalla.

Syvempien muutosten tunnistaminen ja sanoittaminen vaatii usein pysähtymistä niiden äärelle ja yhteistä ääneen pohtimista. Tähän tartummekin DigiSäpe päätösseminaarissa lauantaina 9.10.2021. Tule mukaan viidennen Säpe-koulutuksen päättävään avoimeen työpajaan tunnistamaan ja sanoittamaan tätä käynnissä olevaa muutosta!

Matti Ruippo, Leena Unkari-Virtanen ja Elisa Seppänen